מעלדונג פון אמעריקאנער שפּינאָזא אינ־סטיטוט, אידישע אָפּטיילונג

אין 1932 וועט די נאַנצע ציוויל־זירטע וועלט פייערן דעם 300טן גע־בורטסטאָג (נאָוועמבער דעם 24טן, 1932), פון דעם גרויסן פילאָזאָף—איד ברוך שפּינאָזאַ, דער שאַפער פון דער „עטיק".

שפּינאָזאס פילאָזאָפישער סיסטעם איז געוואָרן דער ווינקלשטיין פון דעם מאָדערנעם דייטשקען און עס איז היינט שווער אָנצוזאָגן, וועלכן עס איז גע־ביט פון דער מענשלאַכער אנטוויקלונג.

וואו דער איינפלוס פון דעם אמסטער־דאַמער נזיר זאָל זיך ניט לאָזן פעסט־שטעלן.

עס וועלן דערשיינען מאָנאָגראַפיעס און זאַמלביכער לכבוד אים אין אַלע לענדער און אין אַלע שפּראַכן; אין דעם גרויסן כאָר פון פעלקער, וואָס וועלן אויסדריקן זייער יראת הכבוד פאַר שפּינאָזאַן, דאַרף זיכער ניט פעלן די שטימע פון דעם מאָדערנעם אידן.

דער אידישער אָפּטייל פון דעם אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינסטיטוט האָט דעריבער באַשלאָסן אַרויסצוגעבן אַ גרויסן זאַמלבוך מיט אָריגינעלע, ספּעציעל געשריבענע אָפּהאַנדלונגען וועגן שפּינאָזאס לעבן, פילאָזאָפיע און ווירקונג אויף די ווייטערדיקע דורות. דער זאַמלבוך גייט אַרויס אין דעם זעל־ביקן גרויסן פאָרמאַט און פּראַכטפולן געבונדן, ווי די אָפיציעלע אויסגאַבן פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן שפּינאָזאַ געזעלשאַפט.

אין זאַמלבוך נעמען אָנטייל: אַנ־לעוויטש (ווילנע), דר. חיים באַראַ־דיאַנסקי (בערלין), דר. יעקב גאָרדאָן (ווילנע), ה. וואַטאָן (ניו יאָרק), דר. זעליגמאַן (בערלין), י. טוועדסקי (באָס־טאָן), ל. לעהרער (ניו יאָרק), נ. מענעס (בערלין), וו. נאַטאַנסאָן (שיקאַגאָ), דר. א. סוהל (לייפּציג), דר. ה. פראַנק (נר־יאָרק), מ. פישלער (ניו יאָרק), מ. ל. ראַבינער (ניו יאָרק), דר. י. שאַצקי (ניו יאָרק). אויך זיינען איינגעלאָדן געוואָרן: דר. חיים זשיטלאָווסקי, דר. חיים גרינבערג, דר. א. קאַראַליניק און אַנדערע.

דאָס בוך ווערט אַרויסגעגעבן אין אַ קליינער צאָל עקזעמפּלאַרן נאָר פאַר אַבאָנענטן. דער אַבאָנירן פּרייז איז $1.50. דער נאָרמאַלער פּרייז פאַר אַזאַ בוך איז $3.50.

אַלע אינפאָרמאַציעס און באַשטעל־לונגען פאַר דעם זאַמל־בוך קען מען אַריינשיקן צום סעקרעטאַר: י. יודקאָוו, אידישע אָפּטיילונג אמעריקאַנער שפּי־נאָזאַ אינסטיטוט, 320 פינפטע עוועניו ניו יאָרק.

חסידים דערציילן, אַז ר' מאיר אנשל, דער שטאַם־פאָטער פון די ראַטשילדס איז געווען אַ משרת ביי דעם טשאַרטקאָווער רב

(שלוס פון זייט 2)

— מאיר אנשל! — האָט דער רבי אויסגערופן — דו ביזט אַ איד אַ צדיק! דערפאַר זאָל דיר דער אויבערשטער געבן גרויס הצלחה אין רות זאָל זיך האַלטן ביי דיר, ביי דיינע קינדער און קינדס קינדער!

און דעם רבינ'ס ר' הערשעלעס בר־כה איז טאַקע מקוים געוואָרן.

— היינט — דערציילן די חסי־דים — נעפינט זיך טאַקע אַ קאַפּיע פון אָט דער מעשה איינגעפאַסט אין גאָלד ביי אַלע ראַטשילדס איינציקלאַך, און בעת יעדן יאָרצייט פון ר' מאיר אַנשלען, אָדער ווען עס הויבט אָן ביי די ראַטשילדס צו גיין שלעכט אין געשעפט — נעמט מען אַרויס די קאַ־פּיע פון דער פּנקס מעשה און מען לייענט דורך די געשיכטע, כדי זיך אַ מוסר האַשכּלה צוצונעמען . . .

דער ראַטשילדס זאָגן די טשאַרטקאָ־ווער חסידים — האַלטן דאָס פאַר אַ סגולה, אַז די נעשעפטן זייערע זאָלן זיך פאַרגרעסערן . . .

צי האָט איצט דער ווינער ראַט־שילד אויך זיך געהייסן פאַרלייענען די מעשה? . . . דאָס וויסן מיר ניט.

סטאָרקיפּערס!

איצט איז די צייט:

סייל פּאַסטערס

צוצוציען די קונים צו אייער סטאָר און פאַרקויפן אייער ווינטער סחורה — שפּעטער וועט שוין זיין צו שפּעט! און דער בעסטער מיטל ווי אַזוי צו פּאָפּולאַריזירן אייער געשעפט און צוציען די קונים איז דורך שיינע אַטראַקטיווע

מיר מאכן אַלערליי פּאַסטערס צו די סאַמע מעסיקסטע פּרייזן — מיר שטעלן צו די "קאַטס" (בילדער), מיר שרייבן פאַר אייך אויס די טעקסטן און אַלע נויטיקע סלאָגאַנס און מיר שטעלן צוזאַמען דאָס פּאַסטער לויט יעדער אַר־טיסטישער פּינקטלאַכקייט. אַלץ וואָס איר דאַרפט טאָן איז צושיקן אונז די פּרייזן פון די אַרטיקלען וואָס איר ווילט אַרויסשטעלן אויפ'ן סייל, — און מיר טוען דאָס איבעריקע און מיר שיקן אַרויס די פּאַסטערס

אין 24 שעה

שיקט אונז די קאָפּיע אָדער שרייבט פאַר ווייטערע איינצעלהייטן צו

THE ISRAELITE PRESS

165 Selkirk Ave., East — Winnipeg

Robin Hood FLOUR

די דאָזיקע טעל איז גאַראַנטירט צו געבן צופרידנהייט. אָדער איר קריגט אייער געלט צוריק.

גליק און ראַכע

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון א. א.

(פאָרזעצונג)

— אויס פאַרצווייפלונג האָב איך געשאָסן אויף זיי און איין דייטער איז פאַרוואונדעט געוואָרן און ער איז אַראָפּגעפאַלן פונם פערד. איך האָב פּרובירט אַנטלויפן אָבער עס איז מיר ניט געלונגען. מען האָט מיר געכאַפּט און מען האָט מיר געבראַכט אין דער טורמע פון קאַנסטאַנטינאָ־פּאָל.

ער האָט אַ מאַמענט געשווינען, זיין געזיכט איז געווען בלאַס און דאָן האָט ער ווייטער פאָרטגעזעצט.

— די דיכטער וואָס האָבן מיר פּראָצעסירט האָבן ניט געקוקט אויף מיינע קלאָגעס, זיי האָבן מורא גע־האַט פאַר דעם הויכן באַאַמטן, וועל־כער האָט מיר אָנגעקלאָגט. וואָס האָבן געהאָלפן מיין שבועה און מיינע עדות, וועלכע האָבן געוואוסט, דאָס איך האָב געמאַכט די דערפינדונג, איך בין פאַראורטיילט געוואָרן צו פינף יאָר געפענגניש.

— איך האָב אויס פאַרצווייפלונג צעבראָכן דעם הילצערנעם פאַרענץ לע בען וועלכן איך בין געשטאַנען און איך האָב זיך געוואָרפן אויף די ריכ־טער, איך וואָלט זיי פיליייכט דער־וואָרגן, ווען מען וואָלט מיך ניט צו־ריקגעהאַלטן.

זיין אויפרעגונג איז געווען שרעק־לאַך און ער האָט פאַרשטעלט זיין גע־זיכט מיט די הענט.

— איך האָב זיך געפילט נאַענט צו משוגעת, — האָט ער גערעדט מיט אַ פאַרשטיקטער שטימע, — דאָס איז אַלזאָ דער גורל פון דעם מענשן צו גיין צום גרונד פאַר אַ דערהאַבענער אידייע וואָס ער האָט באַשאַפן.

— ניין, עס איז ניטאָ קיין גערעכ־טיקייט אויף דער וועלט, דער שוואַ־כער מוז ליגן אונטערוואָרפן פאַר דעם שטאַרקן, ווי גוט און איידל דער ערשטער זאָל ניט זיין.

— עס איז מיר געלונגען צו אַנט־לויפן פון דער טורמע, איך בין גע־פאָרן אַרריאַנאַפּאָל און איך בין דאָרט געווען אַ צייט אַרבעטנדיק ראַכע פלעגער.

— נאָך איין מאָל האָט מיר דאָס גליק געשיינט, מיין האַרץ איז ווי־דער געגעפילט געוואָרן מיט פרייד, אָבער אויך דאָ האָט מען מיר שענד־לאַך באַטראָגן.

— איך בין אַנטלאָפן אין די בערג, דער צוויט פון מיין לעבן איז נאָר די ראַכע. ביי נאַט, די טערקישע רע־גירונג זאָל טייער באַצאָלן, דערפאַר וואָס זי האָט אַן אומשולדיקן פאַראורט־טיילט.

— איך בין דאָרום איבערפאָלן דעם אַריענט עקספּרעס צוג, איך האָב גע־וואוסט דאָס אין צוג וועלן זיך געפינען פילע דייטשע פּאַסאַזשירן און די טערקישע רעגירונג וועט מוזן אויס־צאָלן דאָס אויסלייען געלט, אום ניט צו פאַרקריגן זיך מיט דער דייטשער רעגירונג.

— וואָלט איך געפאַנגען טערקישע אַנטערטאַנען, דאָן וואָלט די רעגי־רונג פונם סולטאַן קיין איין פּיאַסטער ניט געגעבן און זי וואָלט זיי רואיק געלאָזט בלייבן אין געפענגניש.

— די רעגירונג וועט איצט פּרובי־רן מיך און מיינע אַרויסהעלפער צו כאַפּן, אָבער איך האָב זיך שוין פאַר־זאָרגט ניט אַריינצופאָלן אין די הענט פון דער פּאָליציי.

— און ווען אַז אומגליק זאָל מיט מיר טרעפן, דאָן וועל איך נאָך אַמאָל געפינען אַ וועג ניט אַריינצופאַלן אין זייערע טיראַנישע הענט.

זיין האַנט האָט באַרירט דעם רע־וואָלווער און זיינע אויגן האָבן צאָרן־דיק געבלישטשעט, ער וועט פאַרשטיין ווי צו שטאַרבן אין אַ נויט.

די געפאַנגענע האָבן אים אויס־מערקואַם אויסגעהערט און ווען ער האָט איצט אָנגעשפּאַרט זיין קאָפּ אין זיין האַנט, האָבן זיי זיך צוגעבוגן, דאָס זיי האָבן נאָך קיינמאָל ניט גע־זען אַ שענערן, אינטערעסאַנטערן און דאָך אַזאַ זאָנדערבאַרן מאַן אַלס דער דאָזיקער פירסט פון די בערג.

פּלוצלונג האָט אַנטאַסיאָס ווילד אויפגעשפּרונגען, אַזוי ווי ער וואָלט חרטה געהאַט וואָס ער האָט זיי דער־ציילט זיין געשיכטע, אָן אַ וואָרט צו זאָגן האָט ער זיך אָפּגעקערט פון זיי און אין נעקסטן אויגנבליק אין ער פאַרשוואונדן געוואָרן הינטער די בוי־טער.

קאַפּיטל 18

אַ בייער גייסט

אויף דעם ברייטן הויף פון דער אַל־טער געבייַדע, וואָס סטאַניסלאָוס לוי בינסקי האָט געקויפט זיינען געשטאַ־נען די באַאַמטע פונם הויז מיט לאַמ־טערנעס אין די הענט אום צו באַ־זיך דאָס ברענענדע בוים אָנגעבוינען אַן אַ זייט און מיט אַ שטאַרקן קלאַפּ האָט זיך עס אַוועקגעלייגט אויפן טיש. די ליכט זיינען פאַרלאָשן געוואָרן און אַ טיפע טונקלקייט האָט אָנגעפילט דעם זאַל.

אַ ווילדער שרעקנס געשריי האָט עליזאַבעט אַרויסגעלאָזן. זי האָט זיך די דאָזיקע נאַכט צוויי מאָל דערשראָ־קען און האַלב אָנמעכטיק איז זי גע־זונקען אין די אַרעמס פון איר גע־ליבטן.

די דינער פון הויז האָבן שנעל גע־בראַכט אַ לאָמפּ, סטאַניסלאָוס האָט זיין כלה צוגעפירט צו אַ סאָפע און ער האָט זי אַוועקגעלייגט.

— אַרימע עליזאַבעט, ווי שטאַרק דו האָסט זיך דערשראָקן — האָט ער געמורמלט.

זי האָט לאַנגזאַם אויפגעעפנט אי־רע אויגן און זי האָט שטאַרקלאַך גע־שמאַמלט:

— אָ, סטאַני, דאָס איז געווען אַ בייזער גייסט.

— מיין קינד — האָט דער אַלטער גייסטלאַכער געזאָגן אומרואיק, — זייט ווען ביזטו געוואָרן אַזוי אַבער־גלויביש?

עליזאַבעט האָט ביטער געוויינט.

— פאָטער, — האָט זי געזאָגט, — דו ווייסט, דאָס איך בין קיינמאָל ניט פון די געפאַנגענע און דורכפאַרן די געגנט, אום זיך צו אויבערצייגן אויב אים דראָעט ניט קיין פאַרראַט.

דער באַרן אויף וועלכן מען איז איצט געגאַנגען איז געווען זייער זומ־פיק — די געפאַנגענע האָבן אויס־געטאָן זייערע שטיוול, און צו קאָנען בעסער מאַרשירן.

קאַרלאַ פלעטי האָט זיך קוים גע־קאָנט שלעפן. זיין געזיכט איז געווען אָפּגעצערט און זיינע אויגן זיינען גע־ווען טיף איינגעגראָבן אין זייערע לעכער. זיין פידל האָט ער ניט אָפּ־געלאָזט פון זיך. ער האָט באַשלאָסן אויך אין קבר זי מיטצונעמען.

מיראַנאַ איז געווען געריכט קוקן־דיק אויף דעם אומגליקלאַכן קינסט־לער, וועלכער האָט פאַרגעשטעלט אַ בילד פון יאָמער, זי האָט געפילט, ווי שרעקלאַך ער מוז ליידן.

דאָס עלנט פון איר אייגענער פריינט האָט איר געמאַכט צו פאַרגעסן אין אירע אייגענע ליידן, שטום און גע־עמורמלט שוידערנדיק און ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער, מען זאָגט צווישן פאַלק, דאָס ווען אַזאַ בוים פאַלט אום, דאָן מוז אין דעם דאָזיקן יאָר איינער פון דער הויז שטאַר־בען.

— און גראַד איז די בוים אומגע־פאַלן ווען איך מיט עליזאַבעטן האָבן געדערט פונם בוים, וואָס מיר וועלן מאַכן נעקסטן יאָר.

ער האָט אַ ציטער געטאָן:

— מיין גאָט, ווי קאָן איך זיין אַזוי אָבערגלויביש, ווי נאַריש דאָס איז, קיינע גייסטער איבערהויפּט עק־זיסטירן ניט.

ער האָט איינגעבויגן זיין קאָפּ און ער האָט שטיל געבעטן:

— אַ, פאָטער אין הימל, שיץ מיין עליזאַבעטן פון אַלע געפאָרן, אַ, נעם ניט צו ביי מיר מיין גליק.

קאַפּיטל 19

אין העכסטער געפאָר

נעענטער איז געוואָרן די שטונדע אין וועלכער עס האָט געזאָלט אָנקו־מען דאָס אויסלייען געלט פאַר די גע־פאַנגענע און אַנאַסטאַסיאָס איז גע־וואָרן אַלץ מער אומרואיקער.

אָפט פלעגט ער זיך דערוויי־טערן פון די געפאַנגענע און דורכפאָרן די געגנט, אום זיך צו אויבערצייגן אויב אים דראָעט ניט קיין פאַרראַט.

דער באַרן אויף וועלכן מען איז איצט געגאַנגען איז געווען זייער זומ־פיק — די געפאַנגענע האָבן אויס־געטאָן זייערע שטיוול, און צו קאָנען בעסער מאַרשירן.

קאַרלאַ פלעטי האָט זיך קוים גע־קאָנט שלעפן. זיין געזיכט איז געווען אָפּגעצערט און זיינע אויגן זיינען גע־ווען טיף איינגעגראָבן. אין זייערע לעכער. זיין פידל האָט ער ניט אָפּ־געלאָזט פון זיך. ער האָט באַשלאָסן אויך אין קבר זי מיטצונעמען.

מיראַנאַ איז געווען געריכט קוקן־דיק אויף דעם אומגליקלאַכן קינסט־לער, וועלכער האָט פאַרגעשטעלט אַ בילד פון יאָמער, זי האָט געפילט, ווי שרעקלאַך ער מוז לייַדן.

דאָס עלנט פון איר אייגענע פריינט האָט איר געמאַכט צו פאַרגעסן אין אירע אייגענע ליידן, שטום און גע־דולדיק האָט זי אַלעס איבערגעטראָגן, אום אים ניט צו פאַרשאַפן מער ליידן דורך איר קלאָגן.

אויף זיי ביידן האָט אַנטאַסיאָס זעלטן וואָן געקוקט, ווערנט צו די אַנ־דערע געפאַנגענע איז ער געווען העפ־לאַך, ער פלעגט זיי אויפמאָדערן אים צו דערציילן פון זייער פאַטערלאַנד און די דאָזיקע דערציילונגען האָבן גע־שיינט אַז זיי פאַראינטערעסירן אים.

די געפאַנגענע האָבן אים געמוזט דערציילן זייערע פאַרהעלטעניסע, אויב זיי זיינען פאַרהייראַט און וואָס עס האָט זיי געפירט צום אַריענט. אויף פון בערלין האָבן זיי אים געמוזט אים אַלעס דערציילן.

(פאָרטזעצונג קומט)

מעלדונג פון אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינ־סטיטוט, אידישע אָפּטיילונג

אין 1932 וועט די נאַנצע ציוויל־זירטע וועלט פייערן דעם 300טן גע־בורטסטאָג (נאָוועמבער דעם 24טן, 1932), פון דעם גרויסן פילאָזאָף—איד ברוך שפּינאָזאַ, דער שאַפער פון דער „עטיק".

שפּינאָזאס פילאָזאָפישער סיסטעם איז געוואָרן דער ווינקלשטיין פון דעם מאָדערנעם דייטשקען און עס איז היינט שווער אָנצוזאָגן, וועלכן עס איז גע־ביט פון דער מענשלאַכער אנטוויקלונג.

דער אידישער אָפּטייל פון דעם אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינסטיטוט האָט דעריבער באַשלאָסן אַרויסצוגעבן אַ גרויסן זאַמלבוך מיט אָריגינעלע, ספּעציעל געשריבענע אָפּהאַנדלונגען וועגן שפּינאָזאס לעבן, פילאָזאָפיע און ווירקונג אויף די ווייטערדיקע דורות. דער זאַמלבוך גייט אַרויס אין דעם זעל־ביקן גרויסן פאָרמאַט און פּראַכטפולן געבונדן, ווי די אָפיציעלע אויסגאַבן פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן שפּינאָזאַ געזעלשאַפט.

אין זאַמלבוך נעמען אָנטייל: אַנ־לעוויטש (ווילנע), דר. חיים באַראַ־דיאַנסקי (בערלין), דר. יעקב גאָרדאָן (ווילנע), ה. וואַטאָן (ניו יאָרק), דר. זעליגמאַן (בערלין), י. טוועדסקי (באָס־טאָן), ל. לעהרער (ניו יאָרק), נ. מענעס (בערלין), וו. נאַטאַנסאָן (שיקאַגאָ), דר. א. סוהל (לייפּציג), דר. ה. פראַנק (נר־יאָרק), מ. פישלער (ניו יאָרק), מ. ל. ראַבינער (ניו יאָרק), דר. י. שאַצקי (ניו יאָרק). אויך זיינען איינגעלאָדן געוואָרן: דר. חיים זשיטלאָווסקי, דר. חיים גרינבערג, דר. א. קאַראַליניק און אַנדערע.

דאָס בוך ווערט אַרויסגעגעבן אין אַ קליינער צאָל עקזעמפּלאַרן נאָר פאַר אַבאָנענטן. דער אַבאָנירן פּרייז איז $1.50. דער נאָרמאַלער פּרייז פאַר אַזאַ בוך איז $3.50.

אַלע אינפאָרמאַציעס און באַשטעל־לונגען פאַר דעם זאַמל־בוך קען מען אַריינשיקן צום סעקרעטאַר: י. יודקאָוו, אידישע אָפּטיילונג אמעריקאַנער שפּי־נאָזאַ אינסטיטוט, 320 פינפטע עוועניו ניו יאָרק.

אין קאַמף פאַר קולטור

צום אויפטריט פונם ווייניפּעגער אידישן געזאַנגס פאַראין

פון בנימין בראָנשטיין

דער אידישער געזאַנגס־פאַראין דאָ אין שטאָט האָלט איצט ערב דעם אַריינטריט אינם זעקסטן יאָר פון זיין עקזיסטענץ, און לכבוד דער אָפּשליסונג פון דער פּרעריאָדע פון זיין פינף יאָרי־קער עקזיסטענץ, פירט דער פאַראיין אויף זונטאָג, דעם ערשטן נאָוועמבער, אין בידישאָו טעאַטער, אַ סיום־קאָנ־צערט. דעם אמת זאָגנדיק: די איצטי־קע אידישע לאַגע אין איר בריינטן וועלטלאַכן פאַרענס, איז ניט איבעריק מסוגל אַרויסצורופן אפילו אַ מינימאַלן אינטערעס צו זאַכן, וועלכע האָבן צו טאָן מיט שיינער קונסט; ניטאָ דער טאָג, וועלכער זאָל ניט בריינגען אַי־בעראַשונגען איינע שוידערלאַכער פון דער אַנדערער בנוגע צו אַזנער עקאָ־נאָמישן און פּאָליטישן מצב; עס שמעקט ממש מיט מיטלאַלטער, — אָבער, האָט דאָך אַזנער גרויסער זיי־דע ר' יוחנן בן זכאי געוויזן אַ ביישפּיל פון אויסדויערונגס־פעאיקייט אין דער צייט פונם צווייטן חורבן, און קענ־וואַרטיק דעם קאַמאַסטראָפאַלן מאָמענט אין דער אידישער געשיכטע, זיך גע־נומען רעאָרגאַניזירן די ישיבה אין יבנה...

נישט אָן כונה האָב איך דעם פריער דיקן פאַראַנראָף פאַרענדיקט מיט אַ צאָל גדראַנקען־שטריכן, ווייל עס לאָזט זיך ניט אַזוי לייכט פאַראַלעליזירן די "ישיבת יבנה וחכמיה" מיט אַ כאַראַ־לער אָרגאַניזאַציע אין מערב קאַנאַדע, און איך האָב אפילו ניט געהאַט אַ שאַטן פון אַ טענדענץ אויף דאָס צו טאָן. אָבער נעמענדיק שרייבן דעם דאָ־זיקן קורצן אַרטיקל, בין איך אומבאַ־וואוסטזיניק געפאַנגען געוואָרן אין דער נעץ פון אידייאַישע אַסאָציאַציעס, און דער פריינט לעזער וועט מוזן אַזוי גוט זיין און מיר דאָס פאַרגעבן.

ובכן — לו דער עצם געשיכטע פון דעם פאַראיינס טעטיקייט:

זיצט זיך אַ גרופּע אידישע יונגע, אַלע אַרבעטער, אויסגעמאַטערטע פון טעגלאַכער שווערער אַרבעט און פון... אַרבעטסלאָזיקייט, וואָך איין וואָך אויס, אַ פּאָר שטונדן אין אַן אונט, און מיט אויסערגעוויינלאַכן געדולד און פליס שטודירט מען אידישע מעגאָ־ריען געשאַפן פון אידישע מענגנס. ניט קיין געלט איז מען דאָ אויס: קיינער האָט דאָ ניט קיין שום מאַטעריעלע טובת הנאה; ניט נאָך קיין כבוד יאָגט מען זיך. די אינגאַראַנץ פון דער אַרי־מיקער סביבה דריקט זיך פון צייט צו צייט אויס אין זייער ניט קיין אָנ־נעגעבע פאַרמען אין באַצוג צו די "בט־לנים־זינגער", און דאָך, וואָס פאַר אַ געהויבענע אַטמאָספערע עס פילט זיך אין דער רעפּעטיטיאָנס־זאַל, מיט וואָס פאַר אַן ענטוזיאַסטישן פייער אין די אויגן די יונגע בחורים און מיידלאַך טוען זייער אַרבעט; און לאָזט מיר אייך מגלה זיין אַ סוד, מיינע פריינט, דער נעזאַנגס־מאַטעריאַל, אַזוי ווי היינט צו טאָג אויסגעאַרבעט און אַראַנזשירט פון פאַכלייט־מוזיקער און דיריגענטן, איז ווייט פון צו זיין אַן איינפאַכער; ער איז גאַנץ היבשלאַך קאָמפּליצירט; ווייל ברייטערע פאָרמען פון מוזיקאַלישער קאָמפּאָזיציע, זיינען אין אים באַנוצט. און ווי שיין די מיטגלידער פונם פאַר־איין ברייננען דאָס אַרויס און זיינען זיך גובר אויף אַלע טעכנישע און, אַזוי צו זאָגן, עסטעטישע שוועריקייטן. האָט טאַקע נעגומען אַ לענגערע צייט אויף צו פּראָדוצירן דעם איצטיקן קאָנצערט! ווייל די דיריגענטן פונם כאָר האָבן געוואָלט געבן פאַר די ברייטע אידישע מאַסן פון דעם בעסטן וועלכעס עס עק־זיסטירט אין דער אידישער כאָראַלער נגינה. און עס איז געוויס מער קונסט אַרויסצובריינגען מיט באַגרעניצטע קרעפטן גרויסע זאַכן, איידער מיט גע־שולטע זינגער־ווערק פון דער צווייטער מדרגה.

עס איז ניט די אויפגאַבע פון דעם אַרטיקל צו גיבן אַן אַנאַליזירונג פון די מוזיקאַלישע נומערן, וועלכע וועלן גע־זונגען ווערן אויפן קאָנצערט. די באַ־האַנדלונג פון די קאָמפּאָזיציעס וועט פאַר זיך אַליין ריידן. עס מוז אָבער געצויגן ווערן די אויפמערקזאַמקייט פון אַנזערע אידישע מאַסן, אַז אַ באַריי־טענדן אַרט אין דער איצטיקער פּראָג־ראַם פאַרנעמען קאָמפּאָזיציעס, נעשאַ־פענע אין פאָלקסטימלאַכן סטיל, — אַ זאַך, וואָס די וויניפּעגער אידישע אינטעליגענץ האָלט אין איין פאַדערן פונם פאַראיין שוין פאַר אַ ליינגערער צייט; און דאָס זיינען די נומערן: "זמירות," "הבדלה," — סאָלאָ און כאָר — פון זאָוועל זילבערסם, "המכ־דיל", אַלטער אידישער מאָטיוו אין דער צווייבערלאַך־שיינער באַאַרבעטונג פון א. ב. בערנשטיין, און "עורה יש־ראל" פון א. צ. אידלסאָן.

די אַנדערע נומערן זיינען פון קלאַ־סישן כאַראַקטער אין דער אַראַנזשירונג פונם שרייבער פון די שורות. אויך איז מר. דזשייקאָב פאַרטראָטן מיט אַן אָרי־גינעלער קאָמפּאָזיציע, וועלכע אַנט־האַלט וואונדערלאַכע עפעקטן און אין וועלכער די אַלטן אין אַ קאָלעקטיווער סאָלאָ קלינגען ווי זילבערנע גלעקער אַן רופן אַרויס גרויסע עמאָציעס ביים צו־הערער.

זאָל דער איצטיקער אויפטריט פונם כאָר דיגען אַלס נאָכאָמאָל אַ באַוויי־ז אויף דער גרויסער מעגלאַכקייט און קולטורעלער פעאיקייט, וועלכע ליגט אין אונזערע מאַסן אויף דער ליניע פון מוזיקאַלישער אויסבילדונג, און זאָלן אונזערע מאַסן, מיט זייער באַזונד צייגן, אַן בייַ זיי איז באַמת וויכטיק אַן אינ־סטיטוציע, וועלכע פירט דורך אַ גע־הויבענע מיסיע אויף דער אידישער נאַס.

גליק און ראַכע

(פאָרזעצונג)

— אויס פאַרצווייפלונג האָב איך געשאָסן אויף זיי און איין דייטער איז פאַרוואונדעט געוואָרן און ער איז אַראָפּגעפאַלן פונם פערד. איך האָב פּרובירט אַנטלויפן אָבער עס איז מיר ניט געלונגען. מען האָט מיר געכאַפּט און מען האָט מיר געבראַכט אין דער טורמע פון קאַנסטאַנטינאָ־פּאָל.

ער האָט אַ מאָמענט געשווינען, זיין געזיכט איז געווען בלאַס און דאָן האָט ער ווייטער פאָרטגעזעצט.

— די דיכטער וואָס האָבן מיר פּראָצעסירט האָבן ניט געקוקט אויף מיינע קלאָגעס, זיי האָבן מורא גע־האַט פאַר דעם הויכן באַאַמטן, וועל־כער האָט מיר אָנגעקלאָגט. וואָס האָבן געהאָלפן מיין שבועה און מיינע עדות, וועלכע האָבן געוואוסט, דאָס איך האָב געמאַכט די דערפינדונג, איך בין פאַראורטיילט געוואָרן צו פינף יאָר געפענגניש.

— איך האָב אויס פאַרצווייפלונג צעבראָכן דעם הילצערנעם פאַרענץ לע בען וועלכן איך בין געשטאַנען און איך האָב זיך געוואָרפן אויף די ריכ־טער, איך וואָלט זיי פיליייכט דער־וואָרגן, ווען מען וואָלט מיך ניט צו־ריקגעהאַלטן.

זיין אויפרעגונג איז געווען שרעק־לאַך און ער האָט פאַרשטעלט זיין גע־זיכט מיט די הענט.

— איך האָב זיך געפילט נאַענט צו משוגעת, — האָט ער גערעדט מיט אַ פאַרשטיקטער שטימע, — דאָס איז אַלזאָ דער גורל פון דעם מענשן צו גיין צום גרונד פאַר אַ דערהאַבענער אידייע וואָס ער האָט באַשאַפן.

— ניין, עס איז ניטאָ קיין גערעכ־טיקייט אויף דער וועלט, דער שוואַ־כער מוז ליגן אונטערוואָרפן פאַר דעם שטאַרקן, ווי גוט און איידל דער ערשטער זאָל ניט זיין.

— עס איז מיר געלונגען צו אַנט־לויפן פון דער טורמע, איך בין גע־פאָרן אַרריאַנאַפּאָל און איך בין דאָרט געווען אַ צייט אַרבעטנדיק ראַכע פלעגער.

— נאָך איין מאָל האָט מיר דאָס גליק געשיינט, מיין האַרץ איז ווי־דער געגעפילט געוואָרן מיט פרייד, אָבער אויך דאָ האָט מען מיר שענד־לאַך באַטראָגן.

— איך בין אַנטלאָפן אין די בערג.

דאָס נאַנצע הויז האָט געשטראַלט און די אַריינגאַנגס טירן זיינען מיט שמעקנדיקע בלומען געצירט געוואָרן.

איצט האָט זיך געהערט פאַרנדיק און אַ הורא געשריי האָט אָנגעפילט די לופט. דער וואָגן האָט זיך אָפּגע־שטעלט און געשטיצט אויפן אָרעם פון איר געליבטן, איז די שיינע, בלאַ־סע כלה אַרויסגעשטיגן.

ווי אַ מלאך איז זי דערשינען פאַר די דינער, וועלכע האָבן פול מיט רעס־פּעקט געקוקט אויף איר און זי הערצ־לאַך באַגריסט. סטאַניסלאָוס האָט זיי געדאַנקט און דאָן האָט מיט ערנסט־קייט אין זיין קול געזאָגט:

— איך האָף דאָס וועט מיין כלה וועט ווערן די באַלעבאַסטע פון מיין הויז, וועט איר זי אויך פאַרערן און צו איר זיין אַזוי טריי און איבערגע־געבען ווי צו מיר.

— אָ, הער, מיר שווערן עס! — האָט הויף געקלונגען דער ענטפער פון די דינער.

אויף דער גרויסער זאַל אויבן איז געווען העל באַלייכטן אילומינירט... אינמיטן איז געשטאַנען אַ בוים אויף וועלכער ליכט פון פאַרשיידענע קאָ־לירן זיינען געווען אָנגעשטעקט און אַלס זיי זיינען אַריין אַהין האָט עלי־זאַבעט אַרויסגעלאָזן אַן אויסרוף פון אַנטציקונג.

— אָ, מיין סטאַני, ווי זאָל איך דיר דערפאַר דאַנקען.

— ווען איך וואָלט פאַר דיר דעם הימל געקאָנט אַראָפּברייננען אויף דער ערד, וואָלט איך עס אויך געטאָן — האָט ער אויסגערופן און זי שטורמיש אומגעאַרמט אין דער אַלטער גייסט־לאַכער האָט רירנד נעקויקט אויף די דאָזיקע צוויי גליקלאַכע מענשן.

עס זיינען געווען זיסע, גליקלאַכע שטונדן וואָס מען האָט פאַרבראַכט. עליזאַבעט האָט זיך צו איר צוקונפט־טיקער הייס ניט געקאָנט זאַט אָנ־קוקן. דער יונגער הויז־דינער האָט זיינע צוויי געסט דורכגעפירט דורך אַלע צימערן און ער האָט זיי געצייגט די פיינע אייַנריכטונגען.

עליזאַבעטס געזיכט האָט גע־שטראַלט פון פרייד. זי האָט פאַרגעסן אַן דער באַנעגעניש אין וואָלד און אַלע אין הויז צוזאַמען מיט דער אַלטער זיי־נע נעסט האָבן זיך געזעצט צום טיש עסן.

יעדער איינער האָט געזאָגט אַ וויץ און האָט געטרונקען צום געזונט פון דער יונגער פּאָרל.

סטאַניסלאָוס פריידיק אין געזונען אומ־באַשרייבלאַך. ער האָט דערגרייכט דאָס העכסטע גליק אין לעבן — אַ ליבב־דעם האַרץ האָט ער געפונען.

די צייט איז שנעל פאַרלאָפן. די ליכט פון דער בוים האָבן שוין באַלד אויסגעברענט, דאָך סטאַניסלאָוס האָט עס ניט באַמערקט. ער, וועלכער האָט ביז אַזוי אַזוי וויינינג פרייליכע שטונ־דען בענאַסן, האָט איצט דאָס העכ־סטע גליק אין לעבן געפונען.

אויך דער אַלטער גייסטלאַכער איז געווען פרייליכער, איין בליק אין דעם שטראַלענדן געזיכט פון זיין ליבער טאָכטער, האָט אים אין אַלע זאָרגן געמאַכט צו פאַרגעסן.

ענדלאַך האָט זיך עליזאַבעט אויפ־געהויבן אום צוריקצופאָרן נאָך איר היים. סטאַניסלאָוס האָט געזויפצט:

— ווי שנעל זיינען עס די גליקלאַ־כע שטונדן פאַרשוואונדן.

עליזאַבעטס אויגן האָבן טרויפּע־דיק געקוקט אויף דער בוים און זי האָט מיט וויינטאָג געזאָגט:

— איר גלאַנץ וועט באַלד אויסגע־לאָשן ווערן.

סטאַניסלאָוס האָט זיך צערטלאַך צוגעבויגן צו איר און ער האָט איר גליקלאַך געזאָגט:

— איבער אַ יאָר, עליזאַבעט טייַ־ערע, וועלן מיר ביידע צוזאַמען אויפ־שטעלן אַזאַ בוים אין אונזער הויז, ניט אמת, געליבטע?

אין דעם דאָזיקן אויגנבליק האָט

SOLD BY LEADING GROCERS EVERYWHERE
ROBIN HOOD FLOUR LIMITED